

ZA STARŠICH
A DŽĚČI
FÜR ELTERN
UND KINDER

Lutki

1 2012

ZA STARŠICH

Džiwadło je džiw	3
Z džiwadłom rěč spěchować	6
Serbsce abo němsce?	8

ZA DŽĚĆI

Witko a čmjeła Hana	9
To su přečeljo čmjeły Hany	12
Wopyt w chorowni	14
Spěw: Čmjeła Hana	16

FÜR ELTERN

Das Theater lebt	17
Mein kleines Wörterbuch – Mój słowničk	19
Witaj im Theater	20
Impresije ze „Swójbneje schadżowanki“	22

IMPRESUM

LUTKI – 11. lětnik
11. Jahrgang
wuchadźa 4 króć wob lěto
erscheint vierteljährlich
Cyłkownie zhotowjenje
Herstellung
Domowina – Zwjazk Łužiskich
Serbow z.t., Rěčny centrum WITAJ
Domowina – Bund Lausitzer
Sorben e.V., WITAJ-Sprachzentrum

Spěchowane wot Założby za serbski
lud, kotař dóstawa lětnje přiražki
Zwjazka, Swobodneho stata
Sakskeje a Kraja Braniborskeje./
Gefördert durch die Stiftung
für das sorbische Volk, die jährlich
Zuwendungen des Bundes,
des Freistaates Sachsen und des
Landes Brandenburg erhält.
Hłowna zamołwita
Verantwortliche Redakteurin
Silwija Wjeńcyna,
tel. 035 91 / 55 04 18

Wuhotowanje · Gestaltung
Jadwiga Wajdlichec
Fota · Bilder
NSLDź (titul, 3, 4, 5, 17, 20, 21);
RCW (str. 7, 23); panthermedia.net:
Pedro Nogueira (str. 5), Anna Kvach
(str. 22, 23), Benoit Chartron (str. 24),
Marc Dietrich (str. 24); openclipart.org
(str. 8); F. Šolta (str. 22, 23)
Ilustracije · Illustrationen
Martina Gollnick
Čišća a wjazanje · Druck u. Bindung
meindruckportal.de, Saxoprint GmbH

DŽIWADŁO je džiw ... a je žiwe z džiwow.

Takle móhlo so skrótka wopisać kuzło džiwadła a to, štož nas wobstajne zakužlje a k sebi čehnje. W džiwadle zdadźa so časowe a fyzikaliske zakonje njeplačiwe być, po zdaću „mortwe“ nastroje so na jewišcu wožiwejaja a džiwadželnicy dawaja rěčo, rejujo, spěwajo a druhdy samo bjeze słowow – w pantomimje – dohlad do dušinych hłubin swojich jewišowych figurow. Džiwadło je tak stare kaž čłowiestwo same, jeničke wuměnenje je publikkum a sčasami móže so to tež takle wopisać: *Džiwadło je najrjeňše a najstarše zežane rjemjesto. Wone woprawdże pokazuje, štož we woprawdžitosći njedawa. Hłowny rjek je na jewišcu zemrět, a po tym dže domoj spaghetti jejšc.*

A kak ma so to ze serbskim džiwadłom? Swoje korjenje ma wone w lajskim dži-

wadłowym hibanju 19. lětstotka, kotrehož motor běchu serbscy studenća, wosebje či z towarzstwa Serbowka w Praze. Iniciator prěnjeho džiwadła w serbské rěči w lěće 1862 běše přełožowar Jan Česla. Młody student přełoži z čěštiny hru Václava Klicpery „Rohowin Štyrirohač“, kotruž předstaji tehdy Budyska Bjesada.

Woprawdžitu žołmu lajskeho hibanja pak wuwabi hakle serbske džiwadłowe předstajenje studentow na wsy, w lěće 1877 w Lejnje. Po tym zwažichu sej tež druhdže serbske towarzstwa na „deski swěta“ stúpić a sej džiwadłowy swět wotkrywać, kaž či w Chrósćicach, Jaseńcy, Chwaćicach, Bukecach, Rakecach a druhdže – samo w delnjoserbskim Wjerbnje a Popojcach. Programatisce postajowaše wuwiče serbskeho džiwadła młody Jakub

Bart-Ćišinski, kiž sam hry napisa a nastupajo narodne džiwiadło Serbow slědowace wuprajenie stwori: „*Prawe wérne džiwiadło je mócný srédk, zdžéłaność budźić a rozšerjeć, je mócný srédk, wšelake myslički a wysoke ideje do ludu sameho zaščepjeć a zakorjenić.*”

Stawizny serbskeho powołanskeho džiwiadła započinaja so po druhej swětowej wójnje. Hižo w lěće 1946 nawjedowaše Jan Krawc Centralnu džiwiadłowu skupinu Domowiny, z kotrejež nasta krok po kroku 1948 Serbske ludowe džiwiadło. Krawc bě tak

džiwiadło k Němsko-Serbskemu ludowemu džiwiadłu. Džensa smy jeničke bikulturne powołanske džiwiadło Němskeje. Za nas Serbow to rěka, zo smy wuwzače mjez matymi ludami a mjeňšinami w Europje. W tudyšim džiwiadle mamy wšitke jewišcove móžnosće, kiž sej jako profi přeješ – wot probowych jewišcōw, přez jewišcowu techniku a kostimowy fundus, hač k wulkim a małym jewišcam we hłownym domje a na Budyskim hrodze.

Wot lěta 2001 smy naš poskitk na dobro delnjo- a hornjoserbskich džeći rozšerili.

Přez 10 lět poskićamy prawidłownje w kóždej hrajnej dobje delnjo- a hornjoserbske inscenacije, do toho smy to skerje njeprawidłownje poskićić móhli. K zwprawdzenju našich předewzaćow džeľamy wězo tež ze serbskimi partnerami – institucijemi – a wjeselimy so, zo móžemy z hru „Tšmjelojc Hana“ lětsa třeći zhromadny projekt

rjec prěni serbski intendant abo tež „intendant wjesołych serbskich wobličow“, kaž jeho pozdžišo mjenowachu. Jeho pućowanske džiwiadło ze sydłom w Budyšinje bě ducy po serbskich žurlach, dokelž njeměješe same žane krute jewišco. W lěće 1961 přidružichu so Serbskemu ludowemu džiwiadłu, tohorunja na iniciatiwu Domowiny, marionety. To bě tak rjec ródné lěto Budyskeho klankodžiwiadła.

Dwě lěće pozdžišo zjednoćištej so Serbske ludowe džiwiadło a Budyske měščanske

z Rěčnym centrumom WITAJ do žiwjenja zwołać. Džećaca inscenacija přińdže najprjedy k delnjosersbskim džećom a potom budže tež tu w Hornjej Łužicy po puću. Směće so wjeselić na dyrdomdeje małeje čmjeły, kotraž zawěscé tež we Wašejer pěstowarni raz zazynči. W tutym zmysle, wostańce wćipni a Wašemu serbskemu džiwiadłu swěrni – to so wuplaćí!

Madleńka Šołćic

Zastupjerka intendanta za serbske džiwiadło

Protyčka serbskich předstajenjow:

→ „ZHUBJENE A NAMAKANE: EIN HERZ UND ANDERE DINGE“ (hlej tež str. 20)

jendželsce: Rike Reiniger
serbsce: Dorothea Šołćina

wutoru, 3. apryla 2012, w 10 hodź.
w zakładnej šuli w Radworju

srjedu, 11. apryla 2012, w 10 hodź.
w Myšečanskej pěstovarni

a póndželu, 16. apryla 2012, w 10 hodź.
w Budyskim Džiwadle na hrodźe

→ „ZA SYDOM DURJEMI“

serbska prapremjera skladnostne „100 lět Domowina“
awtorka: Jěwa-Marja Čornakec

poskitk za serbske swójby:
njadželu, 22. apryla 2012, w 15 hodź.
na wulkej žurli NSLDŽ w Budyšinje

W času předstajenja poskića so zabawa
za džeci wot třoch lět. Tak wobhladaja sej
džeci mijez druhim w 16 hodź. zhromadnje
hru „Stellaluna“ w Džiwadle na hrodźe.

→ PREMJERA DELNJOSERBSKEJE INSCENACIJE
„TŠMJELOJC HANA“

awtor: Měrko Brankačk
delnjoserbsce: Wórsa Šołćic

póndželu, 21. meje 2012, w 10 hodź.
w pěstovarni „Marjana Domaškojc“
w Radušu

THEATER
DŽIWADŁO

Z džiwadłom rěč spěchować

Někotre lěta zasadžuju džiwadželenje jako rěč spěchowacu metodu w dźełe z džěćimi. Započatki běchu na tutym polu z džěćimi mojeje domjaceje wsy, jako na wjesnych swjedženjach programy wuhotowachmy. We wsy, w kotrejž mamy jenož něhdže štwarzinu Serbow, bě spočatnje čežko, so ze serbščinu w zjawnosći přesadžić. Tuž mějach to za wuspěch, jako so krótke džiwadłowe sceny serbskich džěci wo wjesnym žiwjenju derje přizwazu. Programy wot lěta k lětu dale rozšerjach, zapřijach serbske reje a spěwy, a někotrežkuli němske džěco bě horde, směć z małej serbskorěčnej rólu w programje sobu skutkować.

Něšto lět pozdžišo profitowach z tuthy nazhonjenjow w dźełe z džěćimi w Pančičan horče. Tu zasadžach džiwadło w swojich najwšelakoriščich fasetach do wsědneje zaběry, kaž na př. w dialogach mjez naručnej klanku a džěćimi, w improwizacijach k zwuraznjenju emocijow a rozrisanju konfliktow mjez džěćimi abo w džiwadłowych hrach a předstajenjach před publikumom.

Mjeztym tež w swoim dźełe jako projekto-wa sobudžěćerka w Rěčnym centrumje WITAJ zaměrnje džiwadło jako rěč spěchowacy srědk nałożuju.

DŽĚCI JAKO PŘIHLAGOWARJO

Němsko-Serbske ludowe džiwadło poskića kóžde lěto wjacore džiwadłowe hry za džěci w serbščinje. Tež kublarki w pěstowarnjach, a druhdy samo někotři starší pěstowarských džěci přihotuja k wosebitym skladnosćam džiwadłowe sceny, kiž

džěćom předstajeja: na př. na lěčnych swjedženjach, k zakónčenju pěstowarskeho časa abo na hodowničkach.

Podpěrujo tajke poskitki je Rěčny centrum WITAJ za pěstowarnje před lětami wuwił maskotku Witko. K tomu je so nadžěłał material z džesać klankodžiwadłowymi scenami z Witkom a jeho přečelku Julku, do kotrychž su džěci jako aktiwny publikum sobu zapřijate. Temy su z wobswěta džěci wolene kaž „Zubybojenje“, „W kuchni“ a „Počasy“. We wobšérnym materialowym rjadowaku podawaja so nazorosředki – pisane wobrazy, kiž zrozumjenje rěč spěchowacych scenow wolózeja.

W prawidłowych wotstawkach smy kublarki w tutej naležnosći dale kubłali a rjad předstajenjow z klankarjom Měrćinom Krawcom w pěstowarnjach organizowali. Za džěci je to wosebite dožiwenje, hdźż serbskorěčnego partnera w formje klanki namakaja. Za někotre je to jedna z małō móžnosćow, serbščinu wot někoho druheho hač wot swojeje kublarki słysać. W džiwadłowych předstajenjach poskićuje so skladnosć, džěćom njeznate serbske słowa zbližić. Jednanje a rěcane słowo wšak tworitej cyłk, kotryž wolóża tež serbščinu wuknjacym džěćom sej wobsah hry wotkryć.

DŽĚCI JAKO AKTEROJO

Aktiwne wuknjenje serbščiny docpějemy z džiwadłowej hru, hdźż ju džěci nazwučuja a předstaja. Za dźeło z młodšimi džěćimi hodža so małe dialogi, splećene z tematisce so hodžacymi rejemi a spěwami. Wjetše

džěći su kmane, dlěše teksty nawuknyć a po potrjebje tež improwizować.

Hižo někotre lěta nazwučuju z džěćimi nazymskeho prózdninskeho campa bajkowe hódančko z džesać bajkow Grimmec bratrow. W běhu třoch dnjow nazwučuja maćernorěčni a serbščinu wuknijacy šulerjo 3. a 4. lětnika džiwiadłowu hru, kotruž potom před pěstowarskimi džěćimi předstaja.

Lěpšina bajkow je, zo hrainerjo kaž tež přihladowarjo wobsah w předpolu znaja. Tak hodža so dlěše teksty hłownych akterow tež improwizować – wšako njeje w tajkim krótkim času móžno, sceny po słowie nawuknyć. Serbščinu wuknijacy nawuknu krótše teksty zwjetša z hłowy, po tym zo su sej wobsah wuwendili. Tak hodži so hrajo a z wjele wjeselom wuviče rěčnych zamóžnosćow spěchować.

WUSPĚCH

Džěći su na wšelakich polach kreatiwne. Při džiwiadželenju skića so tójšto móžno-

sów swoje kmanosće dopokazać – hač je to při předstajenju na polu rěčenja, pohibowanja, spěwanja abo rejowanja. Tola tež hižo w předpolu, při zhotowjenju kostimow a rekwizitow abo jewišowych wobrazow móža džěći swoju fantaziju a kreatiwitu při paslenju a molowanju hrać dać.

Zo zawostaja hrače džiwiadła slědy pola džěći, dopokazuje sčehowacy podawk w loňšim prózdninskim campje:

Emi, kotraž hišće dołho serbsce njewuknje a tuž přewjele serbsce njerozumi, sedžeše po wuspěšnym džiwiadłowym předstajenju so huzajo za blidom. Hačrunjež njebeh sej wěsta, hač mje zrozumi, so ju woprašach: „Na, ty sy wěšće mučna a hłodna?“ Emi so ke mni wobroći a wotmołwi: „Mučna njejsym, ale hłodna.“ Jako jej překwapjenia prajich, zo mje jeje serbska wotmołwa zwjeseli, mi němsce, ale cyle samozrozumliwie wotmołwi: „Wězo to rozumju. To bě tola mój tekſt w našim džiwiadle.“

Silwija Wjeńcyna

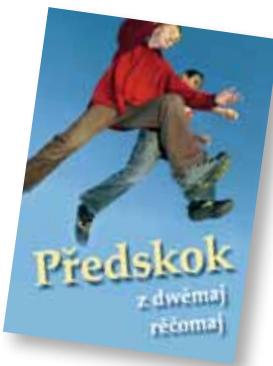

Serbsce abo němsce?

Džiwadłowa hra „Čmjeła Hana”, kotruž tu w Lutkach přihotujemy, wobsahuje mjez druhim tematiku chorownje (hlej tež str. 14/15). Smy to jako nastork wzali, so přeco zaso žiwje diskutowanemu prašenju wobroćić, kak z džesćom pola lěkarja ze serbščinu wobchadžamy.

Jan Bart rozjmuje tutu problematiku w brošurce „Předskok z dwěmaj rěčomaj”¹, na slědowace wašnje:

„Serbske džěćo dyrbi z maćerju na lěkarske přeptytowanje. Lěkar rěči jenož němsce. Džěćo njewotmołwja, wotwobroći so a spłoshiwje so za maćerju chowa. Maćeri je njeprijomne, zo so džěćo tak zadzérži. Rěči na nje, pohonja džěćo, z lěkarjom rěčeć. Sama rěči nětko snano w rěči lěkarja z džesćom – ale žana wotmołwa. Kak z tutej situaciju wobchadžeć?
Njech mać lěkarjej rozkładže, zo ma džěćo druhu maćerščinu abo zo dwurěčnje wotrosće. Potom móže so lěkar na situaciju nastajić. Mać njech z džesćom dale serbuje a je na tute wašnje stajnje do rozmołwy zapřija. Z tym zawěśća stabilitu w počahu k džesću. Mać móže w tutej situaciji napřećo lěkarjej funkciju tołmačerki přewzać a z tym džesću situaciju wołóžić. Hustohdy so džěćo potom předy słowa jima, hać hdyž so čuje nuzowane, zo dyrbi w swojej słabej a hišće cuzej rěči wotmołwić.”

Sće zawěśće podobne situacije z Wašim džesćom pola džěćaceho abo fachowego lěkarja, při šulskim přeptytowanju abo w chorowni dožiwili. Napisajće nam prošu Waše nazhonjenja a měnjenja. Kotre pozitivne dožiwjenja sće měli abo kak sće z negatiwnymi začućemi w tutym zwisku wobchadželi?

Chcemy Wam w přichodźe w Lutkach móznosć dać, wo tajkich a podobnych prašenjach z druhimi staršimi so wuměnić a swoje nazhonjenja w serbskorěčnym kublangu džěći przedstajić.

Waše diskusijne přinoški pósćelće prošu na slědowacu adresu:
Domowina z. t., Rěčny centrum WITAJ,
Redakcija Lutki, Póstowe naměsto 3, 02625
Budyšin abo cyle jednorje přez mejlku na
s.wenke-witaj@sorben.com.

¹ Předskok z dwěmaj rěčomaj, Domowina z. t., Rěčny centrum WITAJ, Budyšin 2005, str. 25
Brošurku namakaće tež jako PDF w interneće pod www.recny-centrum-witaj.de.

ZA DŽEĆI
FÜR KINDER

Lutki

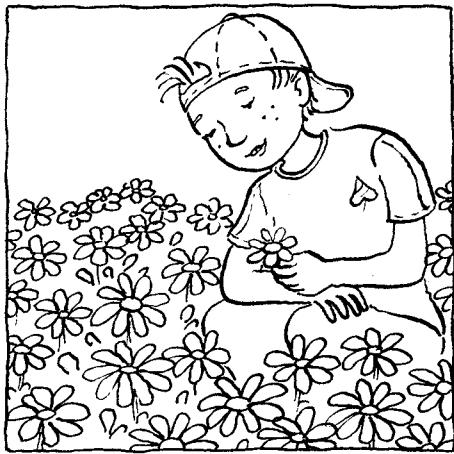
1 2012

Witko a čmjeła Hana

stawizna k zasopowědanju a wumolowanju k
džiwadłowej hrę „Čmjeła Hana”

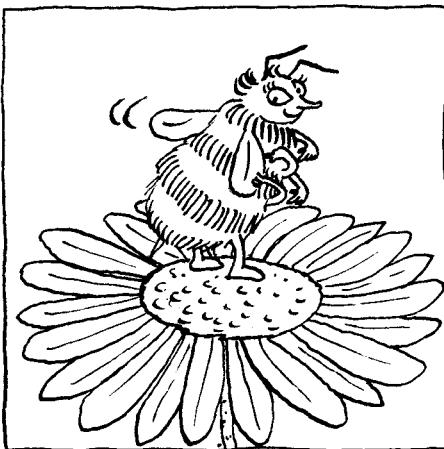
ilustracije: Martina Gollnick, tekst: Silwija Wjeńcyna

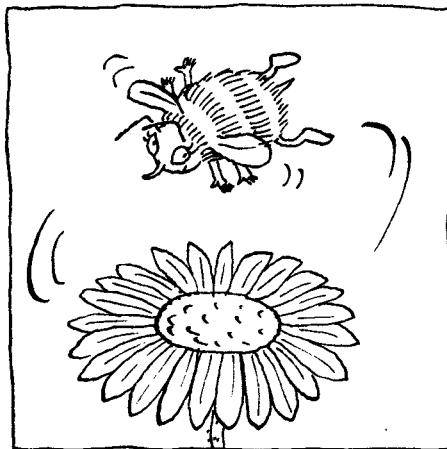
Witko je džensa wonka na łuce. Wón wjeseli so nad rjanymi kwětkami.
Nadobo něšto slyši: „Zuuuummmmm!“
„Štó da je so tu zabłudžił?“, so Witko
praša.

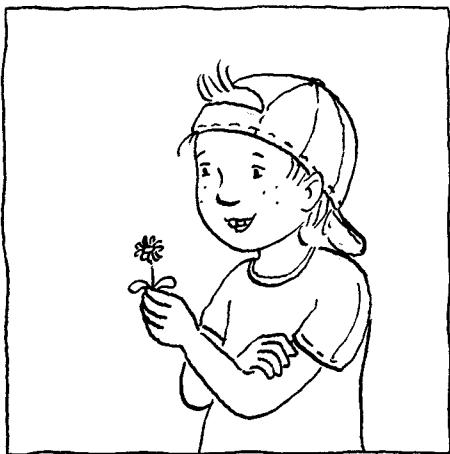
„Hej, na bok! Tu sym ja – čmjeła Hana!“, jemu něchtó wotmołwi.
Witko so wobroći a widzi wulku, tołstu čmjełu. „Huch, ale što da tu na łuce činiš?“, so Witko praša.

„Lětam tu wot jedneje kwětki
druhej. Ja lubuju kwětki!“ „Ty lětaš?
Maš ty docyla křidlešce. Njewidžu
žanej!“ „Ju, tu tola stej. Haj, wěm,
křidlešce njejstěj jara wulkej.“

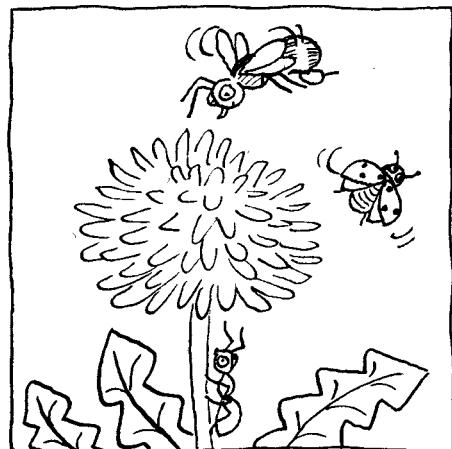

„Ale hladaj, to je kaž džiw. Móžu z tutymaj małymaj křidleškomaj wuběrnje lětać! A kak da ty rěkaš?“, so Hana praša. „Ja sym Witko.“

„Dokelž je džensa tajke rjane wjedro, sym wonka na łuce a hladam, što tu roście“, Witko powěda. „To mózu či něšto pokazać: Widžiš, to je margerita. A tam zady su žołte mlóče. Na nich rady wotpočuju.“

„A kak so tuta kwětka mjenuje?“, so Witko praša. „To je husaca kwětka. Na njej pak so prawje njesedźi. Kwětka je přemała. Sym tajka tołsta, zo z husaceje kwětki dele padnu. To je kwětka za moju towaršku – pčołku Ritku.“

„Ty maš přečelku?“ „Haj, tu na łuce bydli wjele małych zwěrjatkow: mrowje, muchi, boże słónčko a tež pčołki.“ Hana Witkej wjele w žiwjenju na łuce powěda.

„Jeli chceš, mózu če jónu w pěstowarni wopytać. Potom zeznaju tež twojich přečelow“, praji čmjeła Hana. Witko je zahorjeny: „Ow, to je dobra ideja. Ale nětko pak měj so rjenje!“ „Božemje“, Hana za nim woła.

To su přećeljo čmjeły Hany:

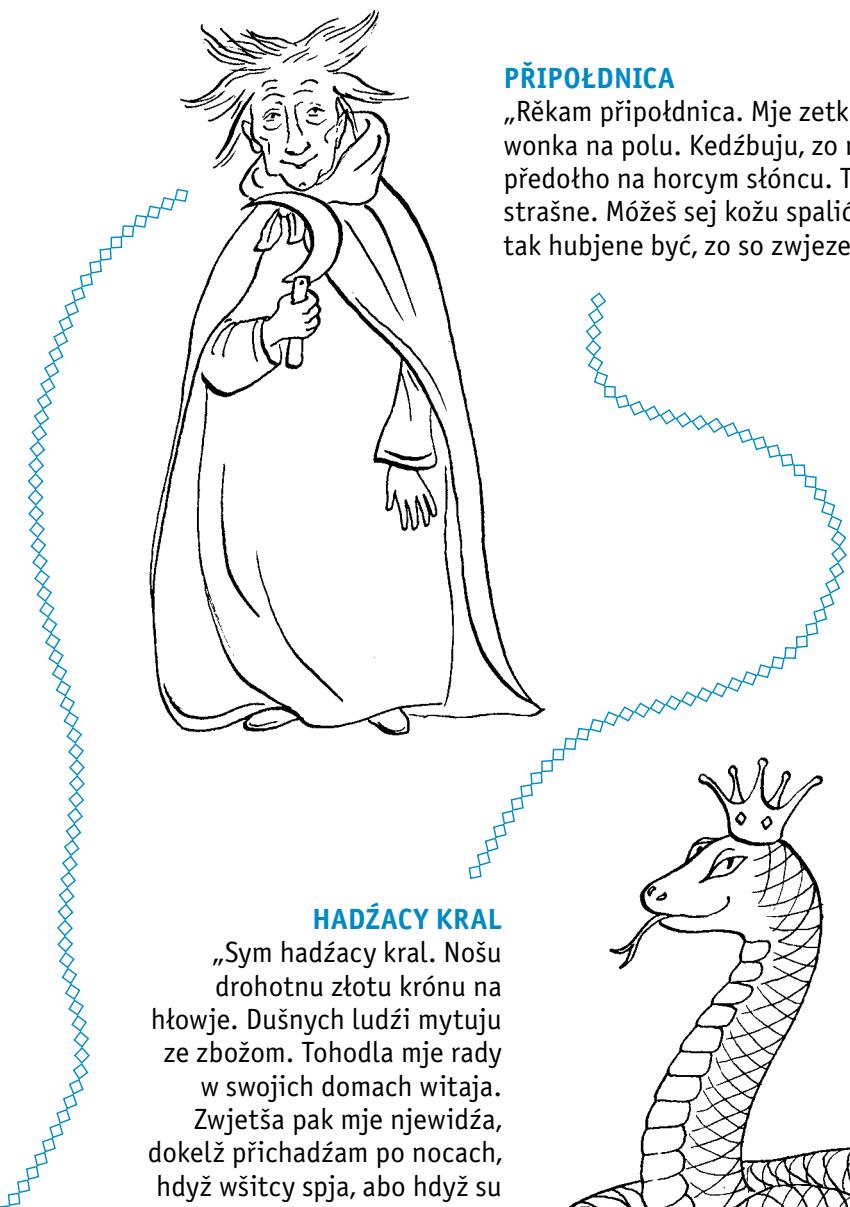
ZMIJ

„Ja sym zmij Domabor. Ja rady eksperimentuju. Móžu mjenujcy woheń pluwać. Hladajće, kajke rjane płomjenja móžu skuzlać! Dušnym ludzom móžu woheń w kachlach zaswěći.“

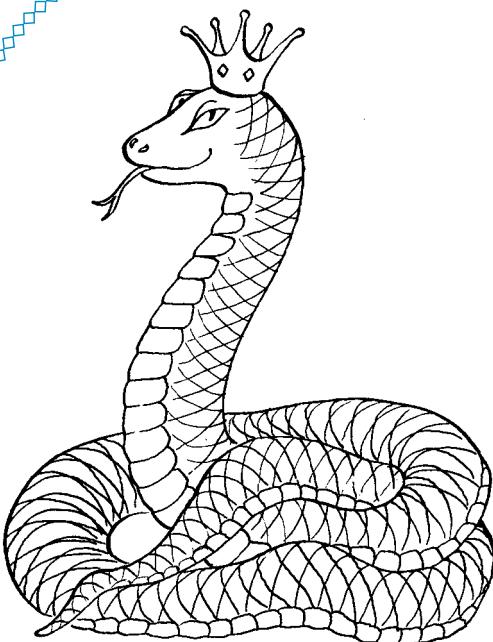
BŁUDNIČKA

„Ja sym błudnička. Moje prawe mjeno je Frinkolec Gerda. Swěću w nocy tak rjenje, zo je wokoło mje nimale tak swětło kaž wodnjo. Tak móžu wšitkich, kiž so pójmje zabłudza, domoj přewodzeć a jim puć wuswětleć.“

PŘIPOŁDNICA

„Rěkam připołdnica. Mje zetkače připołdnju wonka na polu. Kedžbuju, zo njeje nichtó předołho na horcym słoncu. To je jara strašne. Móžeš sej kožu spalić. A móže cí tak hubjene być, zo so zwjezeš.“

HADŽACY KRAL

„Sym hadźacy kral. Nošu drohotnu złotu krónu na hłowje. Dušnych ludži mytuju ze zbožom. Tohodla mje rady w swojich domach witaja. Zwjetša pak mje njewidža, dokelž přichadźam po nocach, hdyž wšitcy spja, abo hdyž su na dźele.“

Wopyt w chorowni

Čmjeľa Hana je sej křidleško zraniła a njemóže wjace lětać. Z chorobnym awtom su ju do chorownje dowjezli. Tam ju lěkar najprjedy přepytuje. Hana ma bolosće a njemóže křidleško hibać. Chorobna sotra dowjeze Hanu do roentgenoweje rumnosće. Tam je wjele njeznatych aparatow. Ale Hana so bojeć njetrjeba. Chorobna sotra jej wšitko pokazuje. Potom lehnje so Hana na lěhadło. Chorobna sotra połoži čežku falu na nju. Tuta škita Hanu před roentgenowymi pruhami. Aparat poslužuje chorobna sotra z pódlanskeje rumnosće. Krótku chwilu dyrbi Hana cyle změrom ležeć a njesmě dychać. A hižo je přepytnowanje nimo.

W lēkarskej stvē wobhladuje sej lēkar roentgenowy wobraz. Na nim widži, zo je křidleško złamane. Chorobna sotra křidleško zawobali. Čmjeła Hana dyrbi někotre dny w chorowni wostać. Młody hladar chorych dowjeze Hanu na staciju. Wona leži na stwē číslo 12. W chorowni zeznaje Hana nowych přečelow. Doļho njetraje a Hana so wustrowi a móže bórze zaso na luce z přečelku lětać.

Čmjeļa Hana

po melodiji „Kleine Meise“

„Čmjeļa Hana, čmjeļa Hana,
praj, što činiš ty tu?”
„Rady lětam, kwětku pytam,
na njej wotpočuju.“

„Čmjeļa Hana, čmjeļa Hana,
praj, što kwětka či da?”
„Mjechke móški, słódke próški,
wona za mnje tu ma.“

Silwija Wjeńcyna

Das THEATER lebt

... von Fantasie, Wundern und Bewunderung.

So könnte man kurz den Reiz des Theaters erklären, das uns immer wieder fasziniert und in seinen Bann zieht. Im Theater scheinen die Gesetze der Zeit und der Physik außer Kraft gesetzt, scheinbar „tote“ Gegenstände werden auf der Bühne lebendig und die Schauspieler geben uns sprechend, tanzend, singend und manchmal sogar stumm – in der Pantomime – Einblick in die seelischen Tiefen ihrer Bühnenfiguren. Das Theater ist so alt wie die Menschheit selbst, die einzige Voraussetzung ist das Publikum und manchmal lässt es sich auch so beschreiben: *Das Theater ist das schönste und älteste Lügengewerbe. Es zeigt wirklich, was in Wirklichkeit nicht ist. Der Held stirbt auf der Bühne und*

geht anschließend nach Hause Spaghetti essen.

Und wie sieht es mit dem sorbischen Theater aus? Seine Wurzeln hat es in der Laientheaterbewegung des 19. Jahrhunderts, dessen treibende Kraft die sorbischen Studenten waren, vor allem aus dem Verein Serbowka in Prag. Initiator des ersten Theaters in sorbischer Sprache war im Jahre 1862 der Student Jan Česla. Er übersetzte das tschechische Stück „Rohowin Štyrirohač“ (Rohowin das Vierhorn) von Václav Klicpery, welches der Bautzener Verein Bjesada spielte. Im Jahr 1877 spielten Studenten gemeinsam mit Mitgliedern des Crostwitzer

sorbischen Vereins das erste sorbische Theaterstück auf dem Lande. Diese Vorstellung im Saal der Lehndorfer Gaststätte gab der Laienbewegung einen wichtigen Impuls.

Danach hatten auch anderswo sorbische Vereine den Mut, sich auf „die Bretter, die die Welt bedeuten“ zu begeben und die Theaterwelt zu erschließen, wie zum Beispiel in Crostwitz, Jeßnitz, Quatitz, Hochkirch und anderswo – sogar im niedersorbischen Werben und Papitz. Programmatisch bestimmte die sorbische Theaterentwicklung der junge sorbische Dichter Jakub Bart-Čišinski, welcher selbst Theaterstücke schrieb und das Nationaltheater der Sorben betreffend Folgendes bemerkte: „Das einzig wahre Theater ist ein mächtiges Mittel, Bildung zu säen und zu verbreiten, ein mächtiges Mittel, das Volk verschiedene Gedanken und hohe Ideale zu lehren und diese in ihm zu verwurzeln.“

Die Geschichte des sorbischen Berufstheaters beginnt nach dem zweiten Weltkrieg. Schon 1946 leitete Jan Krawc die Zentraltheatergruppe der Domowina, aus welcher Schritt für Schritt 1948 das Sorbische Volkstheater entstand. Krawc war sozusagen der erste Intendant oder auch der „Intendant fröhlicher sorbischer Gesichter“, wie man ihn später nannte. Sein Wandertheater mit Sitz in Bautzen war auf den sorbischen Tanzsälen unterwegs, weil es selbst keine feste Bühne hatte. Im Jahre 1961 wurden dem Sorbischen Volkstheater auf Initiative der Domowina die Marionetten angebunden. Das war gewissermaßen das Geburtsjahr des Bautzener Puppentheaters.

Zwei Jahre später vereinigten sich das Sorbische Volkstheater und das Bautzener Stadttheater zum Deutsch-Sorbischen Volkstheater. Heute sind wir das einzige professionelle bikulturelle Theater Deutschlands. Das ist für uns Sorben etwas ganz Besonderes im Vergleich mit anderen nationalen Minderheiten und Volksgruppen in Europa. In Bautzen haben wir sehr gute Theatermöglichkeiten, wie man sie sich als Profi wünscht – von Probebühnen, über Bühnentechnik und Kostümfundus, bis hin zu den großen und kleinen Bühnen im Haupthaus und im Bautzener Burgtheater.

Seit 2001 haben wir unser Angebot zugunsten der ober- und niedersorbischen Kinder erweitert und bieten nun regelmäßig in jeder Spielzeit ober- und niedersorbische Inszenierungen an, was früher nur eher unregelmäßig möglich war. Bei der Verwirklichung unserer Vorhaben arbeiten wir mit anderen sorbischen Partnern – Institutionen – zusammen. Wir freuen uns, dass wir in diesem Jahr das Theaterstück „Tsmjelojc Hana“, unser drittes gemeinsames Projekt mit dem WITAJ-Sprachzentrum, verwirklichen können. Diese Kinderinszenierung wird zunächst in der Niederlausitz und anschließend in der Oberlausitz gezeigt. Sie können sich auf die Abenteuer der kleinen Hummel freuen, welche sicherlich auch in Ihrer Kindertagesstätte ihr Lied ansummen wird. In diesem Sinne, bleiben Sie neugierig und Ihrem sorbischen Theater treu – das lohnt sich!

Madleńka Šołćic
Beauftragte des Intendanten für das sorbische Theater

Mein kleines Wörterbuch – beim Arzt - pola lekarja

Mój słowničk

Apotheke	apoteka	Warteraum	čakarnja
Arzt	lěkar	Zahnschmerzen	zubybolenje
Binde	binda	Zäpfchen	čopik
Blutdruckmessgerät	měřenski grat za krejny číšć		
Blutröhrchen	rołki za krej	einreiben	namazać
Desinfektionsmittel	desinfekciski srědk	gesund werden	so wustrowić
Fieberthermometer	zymicowy termometer	krank sein	chory być
Gehhilfe	zepěra, kij	operieren	operować
Gesunde, der/die	strowy/strowa	schlecht sein	hubjene być
Gips	gips	sich anmelden	so přizjewić
Halsschmerzen	šijebolenje	sich etwas brechen	sej něšto złamać
Husten	kašel	sich verletzen	so zranić
Kranke, der/die	chorzy/chora	verbinden	zawobalić
Krankenauto	chorobne awto	warten	čakać
Krankenbett	chorobne łóżko		
Krankenliege	lěhadło		
Krankenpfleger/in	hladar/ka chorych		
Krankenschwester	chorobna sotra		
Krankentrage	nosydło		
Pflaster	plester		
Rollstuhl	jězbný stoł		
Röntgenapparat	roentgenowy aparāt		
Salbe	žałba		
Schnupfen	smorkawa		
Spritze	špryca / injekcija		
Stethoskop	stetoskop		
Tablette	tableta		
Tropfen	krjepki		
Untersuchungszimmer	přeptytowska rumnosć		

HINWEISE ZUR AUSSPRACHE:

c	wie z in Ziege
č, č	wie tsch in zwitschern
dź	wie dsch in Dschungel
ě	wie i in mir
ł, w	wie w in Englisch water
ń	wie jn
ó	u mit leichtem o-Nachschlag
s	stimmlos wie ss in Masse
ś	wie sch
z	wie s in sagen
ž	wie g in Gelee
p, t, k	nicht scharf, ohne Hauch
př	wie psch

Hinweis: Die Bezeichnungen für Körperteile finden sie auf den Seiten 8/9 im „Mein sorbisches Bildwörterbuch“, Domowina Verlag Bautzen 2003, ISBN 3-7420-1154-5.

WITAJ im Theater

Das Deutsch-Sorbische Volkstheater Bautzen hat sich auch darstellerisch seinen Namen zur Maxime gemacht und bietet seit mehreren Jahren – neben sorbischen und deutschen – regelmäßig auch zweisprachige Inszenierungen an, und das für alle Generationen. Unter anderem wurde im Jahr 2005 die Inszenierung „Zgubjone a namakane: Ein Herz und andere Dinge“ von Rike Reiniger in sorbischer/wendischer und deutscher Sprache aufgeführt. Es war zugleich das erste Projekt, welches wir mit dem WITAJ-Sprachzentrum gemeinsam auf die Beine stellten. Gemäß dem WITAJ-Gedanken werden in dieser Inszenierung Kinder spielerisch an die sorbische Sprache herangeführt, sie werden mit Spannung und Witz unterhalten und mit einer Geschichte um Freundschaft und Liebe begeistert.

„Zhubjene a namakane“
(Anna-Maria Brankatschk
und Marian Bulang)

„Was für eine Unordnung“, sagt Judit auf Sorbisch, denn das ist ihre Muttersprache, als sie August an einem Ort erblickt, wo alles chaotisch durcheinander liegt. „Was?“, fragt August, der deutsche Junge, auf Deutsch, aber

sofort fallen ihm ein paar sorbische Wörter ein, die er einmal gelernt hat. Und Judit hilft ihm auch gleich beim Aufräumen. Haben sie sich vielleicht verliebt? Das Mädchen baut ein Fundbüro auf – und alles, was sonst in den Mülleimer gewandert wäre, kann hier abgegeben werden. Beiden gelingt es – spielend – Ordnung zu schaffen. Dabei musste Judit nicht ein fremdes Wörtchen sagen und August hat ganz nebenbei eine Menge sorbischer Wörter gelernt. Kein Wunder, dass man dabei auch noch sein Herz verliert! Mittlerweile wurde das Stück auch in seiner obersorbisch-deutschen Variante gespielt und wird heute noch vornehmlich vor Grundschulkindern gezeigt.

Eine weitere Inszenierung in Richtung Zusammenführung der Kulturen ist die „BautzenBallade“ von Michael Lorenz, die seit 2006 aufgeführt wird und sich einen Namen als beliebtes Programm vor Touristen gemacht hat.

Die „BautzenBallade“ verbindet Wissenswertes über die Spreestadt und die Oberlausitz mit Witz und Wirkung, Deutsch und Sorbisch werden zu einem kurzweiligen Theatererlebnis. SIE, die deutsche Touristin, trifft auf IHN, den sorbischen Bautzener, der seine beiden Puppen Tausendschön und Wassermann ins Spiel bringt. Ihre von zwei Schauspielern und zwei Puppen dargestellte Auseinandersetzung gipfelt in der gemeinsam gesungenen Bautzen-Hymne (Musik: Tasso Schille, Text: Michael Lorenz), die so beginnt:

*Bautzen, mein Bautzen,
Stadt an der Spree,
Schönste im Lande,
wohin ich auch seh'!
Hauptstadt des Mittel-
stands und der Kultur!
Was and're wären,
bist du von Natur!*

Die neuste Errungenschaft unter den zweisprachigen interkulturellen Theatererlebnissen ist das Puppenstück für die jüngsten Zuschauer:

„Stellaluna – mały njetopyr / Stellaluna – die kleine Fledermaus“, welches im Oktober 2011 zur Premiere kam. Die kleine Fledermaus Stellaluna ist vom Himmel gefallen, mitten in ein Spatzennest hinein. Wie merkwürdig, die Vogelmama füttert ihre Spatzen mit Regenwürmern, wo man doch nur Pflanzen essen darf, und die Spatzen kuscheln sich zum Schlafen im Nest aneinander, während Stellaluna gelernt hat, dass man sich zum Schlafen an einen Ast hängt und mit dem Kopf nach unten schaukelt. Vor allem muss man am Tag schlafen und nachts herum fliegen, die Spatzenkinder schlafen aber nachts und zwitschern am Tag fröhlich herum.

Die BautzenBallade (Katja Reimann / Lilli Jung und Thomas Ziesch / Jan Mickan)

Irgendwie scheint die Welt verdreht zu sein, obwohl alle Kinder sind und gerne spielen und fliegen und Quatsch machen.

Stellaluna spricht sorbisch, sie zeigt den Spatzen wie man im Hängen schläft und die deutsch sprechenden Spatzenkinder lernen auch viele neue Worte von ihr und zeigen Stellaluna wie man in den Sonnenschein fliegt. Das Leben wird spannend, wenn es so viel Neues zu entdecken gibt. Jeder lernt vom anderen, und als Stellaluna eines nachts ihre Fledermausmama wiederfindet, bleiben alle wie sie sind und werden doch Freunde.

Stellaluna (Annekatrin Weber und Carmen Paulenz)

Mit diesen drei Beispielen ist das Theater Vorreiter in einer Region, in der es um die Verständigung und Verbindung zweier Kulturen geht – und natürlich wird auch dieses Angebot ständig erweitert werden, denn man wächst ja bekanntlich mit seinen Aufgaben.

Madleńka Šoćic
Beauftragte des Intendanten für sorbisches Theater

IMPRESIJE ZE Swójbneje schadżowanki

dnja 26. februara w Chróścicach

Waše ménjenja, dopisy a skazanki Lutkow pósćelče prošu na:

Ihre Lesermeinungen, -zuschriften und Lutki-Bestellungen senden Sie bitte an:

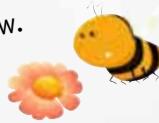
Domowina e. V., WITAJ-Sprachzentrum

Póstowe naměsto · Postplatz 3, 02625 Budyšin · Bautzen

faks · Fax (035 91) 55 03 75, s.wenke-witaj@sorben.com

POKIW

Zamér aktualneho čisła Lutkow je, dźěći na džiwadłowe předstajenje „Čmjeła Hana“ wobsahowje a rěčne přihotować. Wosebje na stronach za dźěći a w zešiku za kubłarki namakaće k tomu pokiwu a didaktiski material. Wšitke tute wozjewjenja poskićamy Wam hač do kónca lěta na internetowych stronach www.recny-centrum-witaj.de a w redakcji Lutkow.

EINLADUNG

Hiermit laden wir Sie ganz herzlich zum Kinderfest am **13. Mai von 11 bis 18 Uhr** auf das Schloss in Hoyerswerda ein. Anlässlich einer Ausstellungseröffnung zum 100-jährigen Gründungsjubiläum der Domowina können Sie auch ein buntes Programm der Kinder verschiedener sorbischer Regionen erleben.